

DOUGLAS PRESTON

**ZTRACENÉ
MĚSTO
OPIČÍHO BOHA**

Ztracené město opičího boha

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Douglas Preston

Ztracené město opičího boha – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

DOUGLAS PRESTON

ZTRACENÉ
MĚSTO
OPÍČÍHO BOHA

DOUGLAS PRESTON

**ZTRACENÉ
MĚSTO
OPÍČÍHO BOHA**

CPress
Brno
2018

OBSAH

1. kapitola: Brány pekla	7
2. kapitola: Můžu vám říct jen, že je to v Americe	13
3. kapitola: Zabil ho ďábel, protože se odvážil pohlédnout na to zakázané místo	17
4. kapitola: Země krutých džunglí s téměř nepřístupnými horskými pásmy	26
5. kapitola: Vráťím se do Města opičího boha, abych se pokusil vyřešit jednu z posledních záhad západního světa	32
6. kapitola: Vypluli jsme na kánoích do srdce temnoty	43
7. kapitola: Ryba, která spolkla velrybu	59
8. kapitola: Lasery v džungli	67
9. kapitola: Bylo to něco, co ještě nikdo nedělal.	72
10. kapitola: Už nikdy bych se na tu řeku nevrátil. Je to nejnebezpečnější místo na planetě, ta řeka.	81
11. kapitola: Je to nezmapované území, jste tam úplně sám, sám uprostřed ničeho	95
12. kapitola: Je tam nějaké velké město	113
13. kapitola: Podle pozorování dostříknou jed až do vzdálenosti přes šest stop	121
14. kapitola: Netrhejte kytky!	133
15. kapitola: Celý tenhle terén, všechno, co vidíte, je kompletně proměněné lidskou rukou	148
16. kapitola: Nemůžu vůbec pohnout nohama. Potápím se.	157

17. kapitola: Říkal, že je to velmi starobylé, začarované místo.	185
18. kapitola: Bývalo to zapomenuté místo – ale už není!	196
19. kapitola: Byli to naši předci a praotcové.	208
20. kapitola: Klíč k propojení amerických kontinentů	219
21. kapitola: Uprostřed se tyčil kondor – symbol smrti a přechodu	237
22. kapitola: Kam šlápli, tam vadly květiny	245
23. kapitola: Čtyři členové expedice onemocněli týmiž příznaky.	260
24. kapitola: Hlavu jsem měl jako v plamenech.	277
25. kapitola: Snaží se váš imunitní systém pozvat na čaj	287
26. kapitola: La Ciudad del Jaguar	299
27. kapitola: Stali se z nás sirotci, ach, synové moji!	318
Poděkování	333

1. KAPITOLA

BRÁNY PEKLA

V hloubi Hondurasu, v oblasti jménem La Mosquitia, leží jedno z posledních neprobádaných míst na Zemi. Mosquitia je obrovská, nezkrocená oblast pokrývající asi padesát tisíc čtverečních mil, země deštných pralesů, bažin, lagun, řek a hor. Staré mapy ji pro její hrozivost a neschůdnost označovaly jako „Portal del Inferno“, „Brány pekla“. Je to jedna z nejnebezpečnějších oblastí na světě, která po staletí mařila všechny snahy o proniknutí a prozkoumání. Ještě dnes, v jedenadvacátém století, zůstávají stovky čtverečních mil deštného pralesa Mosquitie nedotčené vědou.

V srdci Mosquitie pokrývá nejhustší džungle na světě neúprosná horstva, některá i míli vysoká, rozeklaná strmými roklemi, oplývající majestátními vodopády a bouřlivými bystřinami. Zdejší terén, smáčený více než třemi metry srážek za rok, pravidelně zaplavují povodně a sesuvy půdy. Ukřývá tůně tekutého bahna, které dokáže spolknout člověka zaživa. Podrost je plný smrtících hadů, jaguárů a houštin bambusu se zahnutými trny ostrými jako kočičí drápy, které se zarývají do oblečení i masa. V Mosquitii může skupina zkušených objevitelů dobře vybavená

mačetami a pilami očekávat, že za krutý desetihodinový den urazí dvě až tři míle cesty.

Nebezpečí objevování Mosquitie však přesahuje přírodní hrozby. Honduras vykazuje jeden z nejvyšších výskytů vražd na světě. Osmdesát procent kokainu z Jižní Ameriky mířícího do Spojených států se přepravuje přes Honduras, většina přímo přes Mosquitii. Většině okolního venkova i měst vládnou drogové kartely. Ministerstvo zahraničí aktuálně zakazuje zaměstnancům vlády USA cestovat do Mosquitie a okolního departmentu Gracias a Dios „kvůli věrohodným informacím o hrozbě pro občany USA“.

Tato hrozivá izolace přivodila jeden zajímavý výsledek: Mosquitia je již po mnoho staletí domovem jedné z nejvytrvalejších a nejsvědňějších legend na světě. Říká se, že kdesi v této divočině leží „ztracené město“ postavené z bílého kamene. Nazývá se „Ciudad Blanca“, „Bílé Město“, a říká se mu také „Ztracené město opičího boha“. Někdo tvrdí, že je to město mayské, jiní zase, že ho před tisíci let postavil jakýsi neznámý a dnes již vymřelý lid.

Dne 17. února 2015 jsem se účastnil porady v konferenční místnosti hotelu Papabeto v honduraském Catacamasu. Další den měl náš tým v plánu odletět helikoptérou do jednoho neprobádaného údolí, nazvaného „Cíl jedna“ („Target One“, tedy T1), hluboko ve vnitrozemských horách Mosquitie. Helikoptéra nás měla vysadit na březích nepojmenované řeky a pak už mělo být jen na nás, abychom si sami vybudovali v deštném pralese primitivní tábořiště. To se mělo stát naší základnou, zatímco budeme vyrážet za pátráním – jak jsme doufali – po rozvalinách

neznámého města. Měli jsme být první badatelé, kteří kdy do této části Mosquitie vstoupí. Nikdo z nás neměl tušení, co doopravdy uvidíme na tom místě zahaleném neprostupnou džunglí, v nedotčené divočině, jež za živé paměti nepoznala lidskou přítomnost.

Na Catacamas se snesla noc. Logistickým velitelem expedice, který nyní postával v čele konferenční místnosti, byl bývalý voják jménem Andrew Wood, kterému nikdo neřekl jinak než „Woody“. Woody byl bývalý seržant major britských speciálních jednotek SAS a voják jednotek Coldstream Guards a byl odborníkem na boj a přežití v džungli. Poradu zahájil tím, že nám oznámil, že jeho úkol je prostý: udržet náš naživu. Tuhle schůzku svolal, aby se ujistil, že si uvědomujeme všechny možné hrozby, s nimiž se při průzkumu údolí můžeme setkat. Chtěl, abychom my všichni – včetně formálních velitelů expedice – pochopili a odsouhlasili, že během těch dvanácti dnů, které v džungli strávíme, nám bude velet jeho tým bývalých členů SAS: bude to kvazivojenská struktura velení, a my budeme bez reptání plnit jejich rozkazy.

Bylo to poprvé, co se v jedné místnosti sešla celá naše expedice – poněkud nesourodá parta vědců, fotografů, filmových producentů a archeologů plus já, spisovatel. Naše zkušenosti co do pohybu po divočině byly nesmírně rozmanité.

Woody nás svým úsečným britským stylem seznámil s otázkami bezpečnosti. Musíme být opatrní, ještě než vstoupíme do džungle. Catacamas je nebezpečné město ovládané násilnickým drogovým kartelem; nikdo nesmí opustit hotel bez ozbrojeného vojenského doprovodu. Nikdo nebude s nikým mluvit o tom, co tady děláme. Nesmíme diskutovat o projektu v doslechu hotelového personálu, nechávat v pokojích dokumenty či papíry související s naší prací ani telefonovat na veřejnosti.

Ve skladišti hotelu je k dispozici veliký sejf, kam si uložíme dokumenty, peníze, mapy, počítače a pasy.

Co se týkalo nebezpečí, jimž budeme čelit v džungli, na vrcholu seznamu se nacházeli jedovatí hadi. Woody nás poučil o křovináři aksamitovém, jinak zvaném „fer-de-lance“, který je v těchto končinách znám jako *barba amarilla* („žlutý vous“). Herpetologové ho řadí mezi chřestýšovité. V Novém světě zabije víc lidí než jakýkoli jiný had. Je aktivní v noci a přitahuje ho lidé a pohyb. Je agresivní, útočný a rychlý. Jeho jedové zuby podle pozorování dostříknou jed až do vzdálenosti přes šest stop a dovedou proniknout i nejtlustší koženou botou. Někdy zaútočí a pak oběť pronásleduje, než zaútočí znovu. Při útoku se někdy napřímí do výšky a zasáhne oběť až nad kolenem. Jeho jed je smrtící. Pokud vás nezabije rovnou krvácení do mozku, velmi pravděpodobně se to stane později v důsledku sepsy. Když přežijete, zasaženou končetinu je často nutné amputovat kvůli nekrotizující povaze jedu. Woody nás upozornil, že budeme cestovat do oblasti, kam nemohou létat vrtulníky v noci ani při nepříznivém počasí. Evakuace oběti kousnuté hadem se proto může odkládat i několik dní. Nařídil nám, abychom neustále nosili kevlarové návleky proti hadům, včetně – a to zvlášť – nočního vstávání kvůli močení. Padlý kmen musíme překročit vždy postupně – nahoru a pak dolů – nikdy nedávat nohu rovnou za kládu na místo, kam nevidíme. Právě takhle přišel ke kousnutí Steve Rankin, producent Beara Gryllse, když hledali na Kostarice lokalitu k natáčení. Přestože měl Rankin ochranné návleky, křovinář ukrytý za odlehlou stranou kmene ho zasáhl do boty pod návlekiem; jedové zuby projely kůží jako nůž máslem. „A dopadlo to takhle,“ pravil Woody a vytáhl iPhone. Nechal ho kolovat. Na displeji byl děsivý snímek Rankinovy nohy, než podstoupil operaci. Navzdory léčbě hadím protijedem

noha nekrotizovala a odumřelé maso se muselo odstranit až ke šlachám a kosti. Rankinovi nakonec nohu zachránili, ale ze-
jící ránu museli zakrýt transplantátem z jeho vlastního stehna.¹
A toto údolí, pokračoval Woody, je pro křovináře podle všeho
ideálním domovem.

Odvážil jsem se podívat na své kolegy. Žoviální atmosféra
toho odpoledne, s pivy v rukou kolem hotelového bazénu, už
byla dávno pryč.

Jako další následovala přednáška o hmyzu přenášejícím
nemoci, s nímž bychom se mohli setkat, včetně moskytů² a pí-
sečných much, sametkovců, klíšťat, ploštic Triatominae (přezdí-
vaných líbající brouci, protože rády koušou do obličeje), štírů
a dravých mravenců zvaných „projektiloví“, jejichž bodnutí si
co do bolestivosti nezádá se střelnou ranou. Snad nejpříšerněj-
ší onemocnění endemické pro Mosquitii je však mukokutánní
leishmanióza, zvaná někdy „bílá lepra“, způsobená kousnutím
infikované písečné mouchy. Parazitické leishmanie migrují
do sliznic nosu a rtů oběti a požírají je, čímž nakonec v místě,
kde býval obličej, zůstává jen ohromný mokvavý vřed. Woody
zdůraznil, že je důležité natírat se pravidelně diethyltoluamidem
(DEET) od hlavy až k patě, stříkat si ho na oblečení a po sou-
mraku se důkladně zahalovat.

Pak nám Woody pověděl o štírech a pavoucích, kteří le-
zou v noci do bot. Ty je proto třeba zavěšovat vzhůru nohama

¹ Obrázek lze snadno najít na webu, ovšem doporučuji ho pouze čtená-
řům se silným žaludkem.

² Název Mosquitia však není odvozen od hmyzu. Pochází ze jména ne-
daleko žijícího pobřežního lidu smíšeného indiánského a afrického půvo-
du, který před staletími poznal mušky (španělsky „mosquetes“) a začalo
se mu říkat Mosquito či Miskitové. Někdo však tvrdí, že název pochází
z domorodého jazyka.

na klacky vražené do země a každé ráno vytřepávat. Mluvil o hrozných ohnivých mravencích, kteří se rojí v podrostu a při sebemenším zachvění větve se spouštějí na zem jako déšť, nasákácou vám do vlasů, rozběhnou se po krku a začnou kousat jako šílení. Vypouští přitom toxin, který vyžaduje okamžitou hospitalizaci. Proto se pozorně dívejte, varoval nás, než položíte ruku na jakoukoli větev, stvol nebo kmen stromu. Neprodírejte se hustou vegetací bez rozmyslu. Kromě ukrytého hmyzu a hadů lezoucích po stromech vám mohou pustit žilou trny a výčnělky mnoha zdejších rostlin. V džungli musíme nosit rukavice, pokud možno potápěčské, které lépe chrání před vniknutím trnů. Woody nás varoval, jak snadné je se v džungli ztratit – často stačí zatoulat se pouhých deset, patnáct stop od skupiny. Za žádných okolností proto nikdo nikdy nesmí sám opustit tábořiště ani se vzdálit od skupiny v buši. Při každé cestě, kterou podnikneme ze základního tábora, budeme muset mít batoh se sadou nouzových zásob – potraviny, voda, oblečení, DEET, svítilna, nůž, zápalky, výbava do deště – pro případ, že bychom se ztratili a museli strávit noc někde pod kusem dřeva. Každý dostaneme píšťalku, a jakmile budeme mít pocit, že jsme se možná ztratili, musíme zastavit, zapískat na ni nouzový signál a počkat, až nás ostatní vyzvednou.

Dával jsem pozor. Doopravdy. V bezpečí konferenční místnosti se zdálo být jasné, že Woody se nás prostě snaží vyděsit k poslušnosti a probudit nadmíru opatrnosti u členů expedice, kteří neměli s divočinou ještě žádné zkušenosti. Já jsem byl jedním z pouze tří lidí v místnosti, kteří přes „Cíl jedna“, nesmírně odlehlé údolí, do něž jsme měli namířeno, aspoň přelétali. Ze vzduchu vypadalo jako tropický ráj zalitý sluncem, ne jako nebezpečná, vlhká džungle zamořená nemocemi a hady, kterou nám tu vykresloval Woody. Všechno bude v pohodě.

2. KAPITOLA

MŮŽU VÁM ŘÍCT JEN, ŽE JE TO V AMERICE

Legendu o Bílém Městě jsem poprvé slyšel v roce 1996, kdy jsem měl napsat pro *National Geographic* článek o starověkých chrámech v Kambodže. NASA nedávno vypustila nad různé světové oblasti džungle letoun DC10 nesoucí pokročilý radarový systém, aby zjistila, jestli radar dokáže proniknout přikrovem listoví a odhalit, co leží pod ním. Výsledky analyzoval v Laboratoři proudového pohonu v kalifornské Pasadeně tým expertů NASA na „dálkový průzkum Země“, tedy analýzu snímků Země pořízených z vesmíru. Po prozkoumání dat tým našel ruiny dosud neznámého chrámu z 12. století ukrytého v kambodžské džungli. Sešel jsem se s vedoucím tohoto týmu, Ronem Blomem, abych se dozvěděl víc.

Blom nijak neplnil vžitý stereotyp vědce: byl vousatý, ošlehaný větrem, v kondici, nosil letecké brýle a klobouk à la Indiana Jones. Získal si mezinárodní věhlas za objev ztraceného města Ubáru ve velké poušti Arabského poloostrova. Když jsem se Bloma zeptal, na jakých dalších projektech pracuje, vyhrklil na mě hned několik dalších misí: mapování kadidlových stezek

přes arabské pouště, sledování staré Hedvábné stezky, mapování lokalit války Severu proti Jihu ve Virginii. Blom mi vysvětlil, že díky kombinaci digitalizovaných snímků v různých vlnových délkách infračerveného světla a radaru a následnému „schroustání“ dat v počítači dokáže vidět patnáct stop pod pouštní písek, prohlédnout skrz příkrov džungle, a dokonce smazat moderní stezky a silnice, aby mohl odhalit ty starověké.

Starověké cesty byly samozřejmě zajímavé, ale mě mimořádně fascinoval nápad, že by tato technologie mohla dokázat odhalit i další ztracená města jako Ubár. Když jsem se však na to zeptal, Blom začal najednou odpovídat vyhybavě. „Řekněme jen, že se díváme i na další místa.“

Vědci umí hrozně špatně lhát: okamžitě jsem věděl, že mi tají něco velkého. Naléhal jsem dál, až se Blom nakonec přiznal, že „by mohlo jít o velmi významnou lokalitu, ale nemůžu o tom mluvit. Pracuji pro soukromého zadavatele. Podepsal jsem dohodu o mlčenlivosti. Práce vychází z legend o ztraceném městě. Můžu vám říct jen, že je to v Americe. Z legend vyplývá širší oblast a my teď pomocí satelitních dat lokalizujeme cíle.“

„Našli jste ho?“

„Víc vám nemůžu říct.“

„S kým na tom pracujete?“

„To vám taky nemůžu říct.“

Blom nakonec souhlasil, že můj zájem sdělí svému tajemnému zaměstnavateli a požádá ho, aby mě kontaktoval. Nemohl mi však slíbit, že dotyčný bude souhlasit.

Rozpálený zvědavostí nad možnou identitou tohoto „ztraceného města“ jsem zavolaal několika středoamerickým archeologům, které jsem znal, aby mi nabídli vlastní spekulace. David Stuart, tehdejší zástupce ředitele projektu Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions Peabodyho muzea Harvardovy

univerzity, jeden z těch, kteří přispěli k rozluštění mayských glyfů, mi řekl: „Znám to místo docela dobře. Jeho části jsou archeologicky téměř neprobádané. Místní lidé mi vždycky vyprávěli o místech, která vídali při lovu v lesích – velkých zříceninách se sochami. Většina těch zkazek je pravdivá. Ti lidé nemají důvod lhát.“ A ještě dodal, že i v mayských textech se nacházejí velmi lákavé odkazy na velká města a chrámy, které nesouvisejí s žádným známým místem. Je to jedno z posledních míst na Zemi, kde by se mohlo ukrývat opravdové předkolumbovské město, netknuté po mnoho staletí.

Dnes již zesnulý harvardský mayolog Gordon Willey okamžitě vytasil legendu o Bílém Městě. „Vzpomínám, že když jsem byl v Hondurasu v roce 1970, mluvilo se tam o místě jménem Ciudad Blanca, Bílé Město, kdesi daleko od pobřeží. Byly to hospodské řeči obvyklých náhodných žvanilů, a tak jsem myslel, že půjde zřejmě o nějaké vápencové útesy.“ Přesto to Willeyho natolik zaujalo, že měl chuť pověsti prozkoumat. „Jenže se mi tam nikdy nepodařilo dostat povolení ke vstupu.“ Honduraská vláda vydává povolení k archeologickému průzkumu odlehlé džungle jen velmi vzácně, protože je tak nesmírně nebezpečná.

Týden nato mi zavolał Blomův zadavatel. Jmenoval se Steve Elkins a sám sebe popsal jako „kameramana, zvědavého člověka, dobrodruha“. A chtěl vědět, proč jsem sakra u Bloma tak vyzvídal.

Odpověděl jsem, že bych chtěl napsat krátký příspěvek do *New Yorkeru* o jeho pátrání po legendárním ztraceném městě – ať už jde o cokoliv. Zdráhavě souhlasil, že si promluvíme, ale pouze když neprozradím lokalitu ani zemi, v níž se nachází. Mimo záznam mi nakonec prozradil, že skutečně pátrají po Ciudad Blanca, Bílém Městě, známém rovněž jako Ztracené město opičího boha. Ale nechtěl, abych v článku pro *New Yorker*

cokoliv z toho prozradil, dokud nebude mít příležitost potvrdit svůj objev přímo na místě. „Řekněte jen, že je to ztracené město někde ve Střední Americe. Neříkejte, že je to v Hondurasu, nebo jsme v háji.“

Elkins vyslechl o Bílém Městě legendy – domorodé i evropské – které popisovaly „rozvinuté a bohaté město s rozsáhlou obchodní sítí“ ležící hluboko v nepřístupných horách Mosquitie, nedotčené po celá staletí, stejně zachovalé jako v den, kdy bylo opuštěno. Byl by to archeologický objev nedožrnného významu. „Mysleli jsme, že pomocí snímkování z vesmíru bychom mohli lokalizovat cílovou oblast a identifikovat slibné lokality pro pozdější pozemní průzkum. Blom a jeho tým nakonec vymezili cílovou oblast asi jedné čtvereční míle, kde bylo vidět cosi, co připomínalo stavby postavené člověkem.“ Další podrobnosti Elkins odmítl prozradit.

„Víc vám nemůžu říct, protože tyhle snímky pořízené z vesmíru si může pořídit kdokoli. Kdokoli by mohl udělat totéž co my a shrábnout zásluhy. A taky by mohli místo vyplenit. Nám zbývá už jen tam vyrazit, což máme v plánu udělat tohle jaro. Doufáme, že pak,“ dodal, „už budeme mít světu co oznámit.“³

³ *Krátký článek, který jsem napsal pro New Yorker, vyšel 20. a 27. října 1997.*

3. KAPITOLA

ZABIL HO ĎÁBEL, PROTOŽE SE ODVÁŽIL POHLÉDNOUT NA TO ZAKÁZANÉ MÍSTO

Jeho Nejsvětější Veličenstvo: ... Mám důvěryhodné zprávy o velice rozsáhlých a bohatých provinciích a mocných náčelnících, kteří jim vládou... Zjistil jsem, že leží osm či deset dní chůze od města Trujillo, či spíše mezi padesáti a šedesáti leguami. Zprávy o této konkrétní provincii jsou tak úchvatné, že i když připustíme značné přehánění, měla by předčít v bohatství Mexiko a vyrovnat se mu ve velikosti měst a vesnic, hustotě populace i úrovni obyvatel.

Tento dopis, svůj slavný „Pátý dopis“, napsal v roce 1526 Cortés císaři Karlu V. z paluby své lodi kotvící v zálivu Trujillo u honduraského pobřeží. Historici a antropologové věří, že tato zpráva, napsaná šest let po Cortésově tažení do Mexika, zasela semínka mýtu o Ciudad Blanca neboli Ztraceném městě opičího boha. Vzhledem k tomu, že „Mexiko“ – tj. Aztécká říše – vynikalo neuvěřitelným bohatstvím a hlavním městem s nejméně třemi sty tisíci obyvatel, jeho tvrzení, že by ho nová země

předčila, je velmi pozoruhodné. Napsal, že indiáni nazývali toto území „Starou zemí rudé půdy“, a jeho neurčitý popis ho umisťoval kamsi do hor Mosquitie.

Ale Cortés se v té době zapletl do intrik a musel se bránit vzpouře svých podřízených, a proto se do pátrání po Staré zemi rudé půdy nikdy nepustil. Snad ho i rozeklané modré horské vrcholky, jasně viditelné ze zátoky, přesvědčily, že taková cesta by byla přesprátiš náročná. Nicméně jeho vyprávění začalo žít vlastním životem, podobně jako v Jižní Americe po staletí přetrvávaly zkazky o Eldoradu. Dvacet let po Pátém dopisu misiónář jménem Cristóbal de Pedraza, který se později stal prvním honduraským biskupem, prohlásil, že při jedné ze svých svízelných misionářských cest zavítal hluboko do džungle Mosquitie, kde narazil na úchvatný výjev: z vysokého srázu náhle shlížel na rozlehlé, vzkvétající město rozprostírající se v říčním údolí. Jeho indiánský průvodce mu sdělil, že urození z té země jedí a pijí ze zlatých talířů a číší. Pedrazu však zlato nezajímalo. Pokračoval dál a do údolí nikdy nevstoupil. Jeho následná zpráva Karlu V. však opět přizivila legendu.

Dalších tři sta let vyprávěli historky o zbořených městech ve Střední Americe geografové a cestovatelé. Ve 30. letech 19. století Newyorčan jménem John Lloyd Stephens, inspirovaný zvláště spisy pruského objevitele Alexandra von Humboldta, propadl posedlosti tato města hluboko v deštném pralese Střední Ameriky nalézt, pokud skutečně existují. Podařilo se mu vybojovat si diplomatickou pozici ambasadora Federativní republiky Střední Ameriky, státu, jenž se dočkal jen krátkého života. Dorazil do Hondurasu v roce 1839, kdy už se republika rozpadala do bezpráví a občanské války. V nastalém chaosu spatřil příležitost (byť nebezpečnou) vyrazit na vlastní pátrání po záhadných ruinách.

Vzal s sebou vynikajícího britského umělce Fredericka Catherwooda, který si přibalil *cameru lucidu*, aby si mohl promítnout a okopírovat každý sebemenší detail všeho, co snad naleznou. Ti dva celé týdny bloumali po Hondurasu s domorodými průvodci a honili se za zkazkami o velkém městě. Hluboko ve vnitrozemí nakonec narazili na ubohou, nepřátelskou, moskyty zamořenou vesnici na březích řeky jménem Copán blízko hranice s Guatemalou. Od místních se dozvěděli, že za řekou skutečně leží starověké chrámy obývané pouze opicemi. Když došli k řece, spatřili na protějším břehu stěnu z otesaného kamene. Přebrodili řeku na mezcích, vylezli po schodišti a vstoupili do města.

„Stoupali jsme po velkých kamenných schodech,“ napsal později Stephens, „místy dokonale zachovaných, místy rozlámaných stromy, jež rostly v trhlinách, až jsme vystoupili na terasu, jejíž podobu nebylo možné rozeznat kvůli hustotě lesa, do nějž byla zahalena. Náš průvodce nám dělal cestu mačetou... když jsme se prodrali hustým lesem, narazili jsme na hranatý kamenný sloup... Jeho čelo tvořila socha muže, zvláště a bohatě oblečeného; jeho tvář, očividně portrét, byla slavnostní, vážná a vyvedená tak, aby budila hrůzu. Zadní strana sloupu měla odlišný vzhled, nepřipomínala nic, co jsme kdy dřív viděli, a boky pokrývaly hieroglyfy.“

Až do tohoto okamžiku objevu si většina Severoameričanů představovala indiány jako příslušníky kmenů lovců a sběračů, o nichž četla nebo se s nimi setkala v pohraničních oblastech. Většina vnímala původní obyvatelé Nového světa jako „polonahé divošské indiány“, kteří nikdy nedosáhli ničeho, co by se blížilo pojmu „civilizace“.

Stephensovo bádání to změnilo. Byl to významný okamžik v dějinách, když si svět uvědomil, že na amerických kontinentech

se nezávisle rozvinuly ohromující civilizace. Stephens napsal: „Pohled na tento neočekávaný monument v našich myslích jednou provždy skoncoval s veškerou nejistotou týkající se charakteru amerických starověkých památek... Jako nově objevený historický záznam prokázal, že lidé, kteří kdysi obývali americký kontinent, nebyli žádní divoši.“ Lidé – nakonec pojmenovaní Mayové – kteří postavili toto rozlehlé město pyramid a chrámů a kteří pokryli své monumenty hieroglyfickými nápisy, dokázali vybudovat civilizaci stejně vyspělou, jako byla kterákoli v dějinách Starého světa.

Stephens, pravý podnikavý Američan, honem zakoupil ruiny Copánu od místního majitele pozemků za padesát dolarů a naplánoval si (později od toho upustil), že nechá budovy rozebrat, naložit na čluny a přeplavit do Spojených států, kde z nich udělá turistickou atrakci. Dalších několik let Stephens a Catherwood objevovali, mapovali a zaznamenávali starověká mayská města od Mexika po Honduras. Do Mosquitie se však nikdy neodvážili; snad je odradily hory a džungle mnohem hrozivější než cokoliv, s čím se setkali v říši Mayů.

O svých objevech vydali dvousvazkové dílo *Příhody z cestování po Střední Americe, Chiapasu a Yucatánu (Incidents of Travel in Central America, Chiapas, and Yucatan)* nabité vzrušujícími příběhy o troskách, banditech a drsné cestě džunglí a bohatě ilustrované Catherwoodovými úchvatnými grafikami. Jejich kniha se brzy proměnila v jeden z největších bestsellerů non-fikce celého 19. století. Američany uchvátila skutečnost, že Nový svět má také města, chrámy a kolosální starověké památky, které mohou soupeřit s těmi ve Starém světě, které se mohou rovnat pyramidám Egypta a chloubám starověkého Říma. Práce Stephense a Catherwooda tak v mysli Američanů zažehla jiskru romantického vztahu ke ztraceným městům a současně

podnítila myšlenku, že džungle Střední Ameriky musejí ukrývat mnoho dalších tajemství čekajících na odhalení.

Netrvalo dlouho a Mayové se stali jednou z nejintenzivněji studovaných starověkých kultur Nového světa, a to nejen ze strany světských vědců. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů označila Maye za jeden ze ztracených kmenů Izraele, Lamanity, jak praví Kniha Mormonova vydaná v roce 1830. Lamantové opustili Izrael a odpluli do Ameriky kolem roku 600 před Kristem a Kniha Mormonova vypráví, že Lamanitům Nového světa se zjevil Ježíš a obrátil je na křesťanství, a popisuje řadu událostí, k nimž došlo před příchodem Evropanů.

Ve 20. století mormonská církev vyslala do Mexika a Střední Ameriky řadu štědře financovaných archeologů, aby se pokusili tyto domněnky potvrdit na základě vykopávek přímo na místě. Přestože výsledkem byl hodnotný a vysoce kvalitní výzkum, pro samotné vědce se zároveň ukázal jako dosti problematický: tváří v tvář důkazům, jež vyvracely mormonský pohled na dějiny, někteří z archeologů ztratili svou víru, a několik z těch, kdo své pochybnosti vyjádřili nahlas, bylo exkomunikováno.

Mayská říše, která se rozprostírala od jižního Mexika po Honduras, podle všeho končila v Copánu. Rozlehlé, džunglí pokryté hory východně od Copánu, a zvláště v Mosquitii, byly tak nehostinné a nebezpečné, že je postihlo jen velmi málo průzkumu a ještě méně archeologie. Dál východně od Copánu byly odhaleny záblesky dalších, nemayských předkolumbovských kultur, ale tyto zmizelé společnosti zůstaly nepostižitelné a špatně prostudované. Bylo také obtížné stanovit, jak daleko na východ a jih od Copánu mayský vliv sahal. A právě v tomto vakuu se dařilo lákavým pověstem o ještě větších a zámožnějších městech – snad mayských, snad ne – ukrytých v těchto

neproniknutelných houštinách, pověstem, jež fascinovaly stejně tak archeology jako lovce pokladů.

Do počátku 20. století tyto příběhy a zvěsti splynuly do jediné legendy o posvátném a zakázaném Ciudad Blanca, nedozírném kulturním pokladu, jenž teprve čeká na objevení. Název pravděpodobně vzešel od indiánského kmene Payů (známého také jako Pech) v Mosquitii: antropologové slyšeli od Payů příběhy o „Kaha Kamasa“, „Bílém domě“, který měl údajně ležet za soutěskou v horách u pramenů dvou řek. Někteří indiáni místo popisovali jako útočiště, kam se uchýlovali jejich šamani na útěku před vpády Španělů, aby je už nikdy nikdo nespatriil. Jiní tvrdili, že Španělé do Bílého Města nakonec vkročili, ale bohové je za to prokleli a oni zemřeli nebo navěky zmizeli v lese. Ještě další indiánské příběhy ho popisovaly jako tragické město postižené sérií katastrof. Jeho obyvatelé viděli, že se na ně bohové zlobí, a tak město opustili. Pak se stalo navěky zapovězeným místem a každý, kdo do něj kdy vstoupil, buď zemřel na nějakou nemoc, nebo ho zabil sám ďábel. Legenda však měla i své americké verze: různí objevitelé, prospektoři a raní vzduchoplavci vypovídali, že spatřili vápencové hradby zbořeného města tyčící se nad džunglovým porostem kdesi v centrální Mosquitii. Zdá se pravděpodobné, že všechny tyto historky – domorodé, španělské i americké – nakonec splynuly a vytvořily tak základ legendy o Bílém Městě či Ztraceném městě opičího boha.

Po Stephenových objevech sice cestovala do středoamerických deštných pralesů celá řada objevitelů, ale téměř nikdo z nich se neodvážil vstoupit do děsivého terénu Mosquitie. Ve 20. letech 20. století prozkoumal Mosquitii jako jeden z prvních Evropanů lucemburský etnolog Edouard Conzemius, který cestoval na vydlabané kánoi po řece Plátano. Po cestě slyšel vyprávění o „významných troskách, které objevil jeden sběrač kaučuku před 20

až 25 lety, když se ztratil v buši mezi řekami Plátano a Paulaya,“ uváděl Conzemius. „Ten muž poskytl fantastický popis toho, co tam viděl. Šlo o trosky významného města s budovami z bílého kamene, který připomínal mramor, obehnanými vysokou zdí z téhož materiálu.“ Jenže onen sběrač kaučuku krátce po své výpovědi zmizel. Jeden indián Conzemiovi řekl, že „ho zabil ďábel, protože se odvážil pohlédnout na to zakázané místo“. Když se Conzemius pokusil najmout průvodce, který by ho k Bílému Městu dovedl, indiáni předstírali nevědomost. Měli strach (jak mu řekli), že kdyby odhalili jeho umístění, i oni by zemřeli.

Počátkem 30. let 20. století vzrůstající se legenda přitahovala pozornost amerických archeologů i významných institucí, kteří považovali nejen za možné, ale přímo za pravděpodobné, že neprobádané hornaté džungle kolem mayské hranice by mohly ukrývat zbořené město – nebo snad dokonce celou ztracenou civilizaci.⁴ Město by mohlo být pozůstatkem po Mayích, nebo také něčím zcela novým.

Počátkem 30. let Smithsonianý Úřad americké etnologie vyslal profesionálního archeologa na průzkum oblasti východně od Copánu, aby zjistil, zda se mayská civilizace rozprostírala až do drsných houštin Mosquitie. William Duncan Strong byl učenec, muž, který předběhl svou dobu: klidný, pečlivý a úzkostně přesný ve své práci, odmítavý vůči okázalosti a publicitě. Byl jedním z prvních, kdo stanovil, že Mosquitii obýval starověký, neznámý lid, který nepatřil k Mayům. Strong strávil v roce 1933 pět měsíců cestami po Hondurasu, kde putoval ve vydlabané

⁴ Dnešní archeologové nemají rádi výraz „civilizace“, protože implikuje nadřazenost, a dávají přednost pojmu „kultura“. Já však budu nadále používat výraz „civilizace“ s vysvětlením, že nemám v úmyslu žádný takový hodnotový soud. Je to pouze výraz pro kulturu, která je komplexní a rozšířená.

kánoi po Río Patuca a několika jejích přítocích. Vedl si ilustrovaný deník, který zůstal zachován ve Smithsonianových sbírkách – nabitý detaily a mnoha výbornými kresbami ptáků, artefaktů a krajin.

Strong narazil na velká archeologická naleziště, která pečlivě popsal a zakreslil do svého deníku, a provedl několik zkušebních vykopávek. K jeho nálezům patřily násypy Floresta, starověká města Wankybila a Guanquivila a Brown Site. Jeho cesta také nebyla prosta dobrodružství: někdo mu během ní uštěřil prst. (Přesné okolnosti nejsou jasné. Je možné, že si ho nešťastnou náhodou uštěřil sám.) Zápolil s deštěm, hmyzem, jedovatými hady i neprostupnou džunglí.

Jednu věc si Strong uvědomil ihned, a sice že nejde o pozůstatky mayských měst. Mayové stavěli z kamene, zatímco tento region byl rozsáhle pozměněn jakousi odlišnou, sofistikovanou kulturou, která stavěla veliké násypy z hlíny. Byla to zcela nová kultura. Přestože však Strongova práce definitivně objasnila, že Mosquitia není součástí Mayské říše, jeho objevy vyvolaly víc otázek, než kolik jich zodpověděly. Kdo byli ti lidé, odkud sem přišli a proč všechny stopy po nich dodnes zmizely? Jak pro všechno na světě dokázali žít a hospodařit v tak nebezpečném džunglovém prostředí? Jaký měli vztah se svými mocnými mayskými sousedy? Další záhadu představovaly haldy a hliněné násypy: ukrývaly pohřbené budovy či hrobky, nebo byly vybudovány z nějakého jiného důvodu?

Přestože později odhalil mnoho dalších starověkých divů, nepřestával Strong slýchat příběhy a mýty o největší ruině ze všech, Bílém Městě, které pak odmítal jako „krásnou legendu“. Sedě na březích Río Tinto hluboko v srdci Mosquitie vyprávěl jeden informátor Strongovi následující příběh, který si Strong zaznamenal do deníku v zápisu nazvaném „Zapovězené město“.

„Ztracené město leží na březích jezera hluboko v horách na severu, jeho bílé hradby jsou obklopené pomerančovníky, citroníky a banánovníky. Kdo však zakázané ovoce ochutná, ztratí se v horách navždy. Tak praví legenda,“ napsal Strong, „ale bylo by lepší udělat, co udělal informátorův otec – jít podle řeky, až se promění v pouhý pramínek mezi temnými skalami a lesy, a potom se raději obrátit k odchodu. Tak by město bylo stále na svém místě. Jako ‚Ciudad Blanca‘ zůstane nejspíše ‚zapovězené ovoce‘ ještě dlouho lákadlem pro zvědavce.“

Všechny tyto zvěsti, legendy a historky položily základ pro další fázi: na jedné straně posedlé a osudem pronásledované expedice hledající ztracené město, a na straně druhé počátky seriózního archeologického výzkumu v tomtéž regionu. Obojí současně začalo záhadu Bílého Města pozvolna rozplétat.

4. KAPITOLA

ZEMĚ KRUTÝCH DŽUNGLÍ S TÉMĚŘ NEPŘÍSTUPNÝMI HORSKÝMI PÁSMY

Seznamte se s Georgem Gustavem Heyem. Jeho otec vydělal jmění, když prodal svůj ropný podnik Johnu D. Rockefellerovi, a jeho syn toto bohatství ještě rozšířil jako investiční bankéř v New York City. Heye měl však jiné zájmy než peníze. V roce 1897 jako čerstvý absolvent univerzity pracující v Arizoně narazil na indiánskou ženu, která přežvykovala nádhernou jelenicovou halenu svého manžela, „aby zahubila vši“. V náhlém hnutí mysli od ní vešmi zamořený kus oděvu koupil.

A ona jelenicová halena odstartovala jednu z nejnenasytnějších sběratelských kariér v amerických dějinách. Heye propadl posedlosti všemi indiánskými předměty a nakonec shromáždil sbírku čítající milion kusů. V roce 1916 založil na Broadwayi v New York City Muzeum amerických indiánů, kam svou sbírku umístil. (V roce 1990 se muzeum přestěhovalo do Washingtonu, D.C. a stalo se součástí Smithsonianovského institutu.)

Heye byl impozantní muž: necelé dva metry a sto čtyřicet kilo, hlava holá jako kulečnicková koule, dětská tvář rámovaná mohutnými čelistmi, zavalitý hrudník opásaný zlatým řetíz-
kem. Nosil černé obleky a slamák a z drobných sešpulených úst
mu věčně čouhal doutník. Často jezdíval po celé zemi nakupo-
vat ve své limuzíně, pečlivě sledoval nekrology v místních novi-
nách a zjišťoval, jestli po sobě drahý zesnulý nezanechal nějakou
nepotřebnou sbírku indiánských artefaktů. Na těchto cestách
někdy posazoval svého šoféra na zadní sedadlo a sám se chápal
volantu, aby řídil jako ďábel.

Když mu jeden lékař z New Orleans prodal sošku pásovce,
která údajně pocházela z Mosquitie, rozšířila se Heyeova posed-
lost i na Honduras. Tento zvláštní, půvabný předmět byl vyte-
saný z bazaltu, měl komicky vyhlížející obličej, klenutý hřbet
a pouze tři nohy, aby mohl pevně stát. (V muzejní sbírce je do-
dnes.) Heye zaujal natolik, že se rozhodl financovat expedici
do tohoto nebezpečného regionu, která by mu vypátrala další
artefakty. Najal si objevitele jménem Frederick Mitchell-Hedges,
britského dobrodruha, jenž prohlašoval, že našel v Belize may-
ské město Lubaantun, kde jeho dcera údajně objevila slavnou
křišťálovou „Lebku zkázy“. Mitchell-Hedges byl do nejmenšího
detailu typickým ztělesněním šviháckého britského objevitele –
včetně úsečného akcentu, dýmky, obličeje ošlehaného větrem
a sluncem a dvojího příjmení se spojovníkem.

Mitchell-Hedges pro Heye prozkoumával Mosquitii v roce
1930. Cestu zmařil až záchvat malárie a úpalice tak těžká, že
jejími následky oslepl na jedno oko. Když se uzdravil, vrátil se
s více než tisícovkou artefaktů a k tomu s úchvatným příběhem
o opuštěném městě hluboko v horách, kde je pohřbena gigan-
tická socha opice a které místní domorodci nazývají Ztraceným
městem opičího boha. Heye rychle poslal Mitchell-Hedgese

zpátky do Mosquitie na novou expedici spolufinancovanou Britským muzeem, aby ztracené město vyslídil.

Druhou expedici provázel veliký zájem. Mitchell-Hedges sdělil newyorským *Times*: „Naše expedice usiluje o proniknutí do jistého regionu označeného v dnešních mapách jako neprobádaný... Podle mých informací obsahuje tento region rozlehlé trosky, které dosud nikdo nenavštívil.“ Místo mělo ležet někde v Mosquitii, ale přesnou polohu označil za tajemství. „Oblast lze popsat jako zemi krutých džunglí s téměř nepřístupnými horskými pásmy.“ Při nové expedici však Mitchell-Hedges do tohoto vnitrozemí nevstoupil, snad z opatrnosti, aby se neopakovaly jeho předchozí potíže. Místo toho strávil většinu času průzkumem písčiny pláží a pobřeží honduraského departmentu Ostrovy zálivu, kde z vody vytáhl několik kamenných soch, které se tam ocitly pravděpodobně v důsledku eroze pobřeží. Svou neochotu vrátit se zpět do Mosquitie ospravedlnil ještě větším nálezem: objevil totiž pozůstatky Atlantidy, která, jak tvrdil, byla „kolébkou amerických ras“. Vrátil se s dalšími historkami o Ztraceném městě opičího boha, které se doslechl na svých cestách kolem pobřeží.

Heye začal ihned plánovat další expedici do Hondurasu s novým objevitelem, tentokrát moudře bez účasti Mitchell-Hedgese, snad proto, že poněkud opožděně pojal podezření, že ten člověk je šarlatán. Pravda byla, že Mitchell-Hedges byl podvodník velkolepého rozsahu. Lubaantun neobjevil a jeho křišťálová lebka byla (mnohem později) odhalena jako padělek. Přesto se mu podařilo oklamat mnoho svých současníků. Dokonce i jeho nekrolog v *New York Times* nakonec uvedl jako pravdu celou řadu pochybných skutečností, které Mitchell-Hedges celé roky rozhlašoval: že „přežil osm střelných ran a tři bodné rány nožem“, že bojoval s Panchem Villou, za první světové války

byl americkým tajným agentem a pátral v Indickém oceánu po mořských stvůrách se synem Sira Arthura Conana Doylea. Mezi archeology se však našli skeptici, kteří Mitchell-Hedgese označovali za šarlatána už před jeho druhou cestou do Hondurasu a na jeho následné výroky ohledně nalezení Atlantidy reagovali hlasitým posměchem.

Ke své třetí expedici do Mosquitie se Heye spojil s Honduraským národním muzeem a prezidentem Hondurasu, který doufal, že by tento odvážný podnik mohl pomoci otevřít rozlehlý region Mosquitie osídlení moderními Hondurascany. S vědomím, že takové expanzní snahy by bohužel zahrnovaly i vysídlení nebo i zhoubu domorodých indiánů, kteří na místě stále žili – ne nepodobně tomu, k čemu došlo na americkém Západě – vláda i Národní muzeum dychtily zdokumentovat indiánský způsob života dříve, než zmizí. Důležitým cílem expedice bylo proto provedení průzkumu stejně tak etnografického jako archeologického.

Navzdory svým úmyslům najmout seriózního profesionála Heye opět projevila slabost pro vychloubačné osobnosti pochybné poctivosti. Muž, kterého si tentokrát zvolil pro hledání své „velké ruiny zaplavené hustou džunglí“, byl kanadský novinář jménem R. Stuart Murray. O patnáct let dříve, kdy se zúčastnil jedné mrzké revoluce v Santa Domingu, se Murray sám pasoval do hodnosti „kapitána“. V rozhovoru před odjezdem do Hondurasu Murray prohlásil: „Údajně je zde ztracené město, po němž budu pátrat. Indiáni jej nazývají Městem opičího boha. Sami se k němu bojí přiblížit, neboť věří, že každý, kdo se ocitne v jeho blízkosti, do měsíce zemře na kousnutí jedovatým hadem.“

Murray vedl pro Heye do Mosquitie dvě expedice, v letech 1934 a 1935, později známé jako První a Druhá honduraská expedice. Postupoval při nich podle různých vyprávění a popisů

Ztraceného města opičího boha a věřil, že se ocitl až dráždivě blízko k jeho nalezení. Ale vždycky znovu, zrovna když si myslel, že je na pokraji úspěchu, jeho snahy cosi zmařilo – džungle, řeky, hory nebo úmrtí jednoho z průvodců. V archivech Muzea amerických indiánů najdeme fotografii Murraye na břehu řeky, jak klečí vedle řádky malých mlecích kamenů metlatlů s překrásnými rytinami hlav ptáků a zvířat. Na zadní stranu fotografie napsal Murray Heyeovi vzkaz:

„Pocházejí ze ‚Ztraceného města opičího boha‘. Indián, který je přinesl, byl v září uštknut křovinářem a zemřel. A s ním zemřelo i tajemství polohy města – Více, až se vrátím.

R. S. Murray“

Mezi mnoha artefakty, které Murray přivezl, byly i dva, které podle něj představovaly vodítka ke ztracenému městu: kámen pokrytý „hieroglyfickými“ znaky a malá soška opice, která si zakrývá tvář tlapkami.

Po expedici z roku 1935 se Murray vrhl na jiné projekty. V roce 1939 byl pozván, aby jako host přednášel na *Stelle Polaris*, nejelegantnější výletní lodi své doby. Tam se setkal s mladým mužem jménem Theodore A. Morde, který měl na lodi editovat palubní noviny. Ti dva se spřátelili. Murray Mordea zasypával hromadami historek ze svého pátrání po Ztraceném městě opičího boha, zatímco Morde Murrayovi vyprávěl o svých dobrodružstvích novináře působícího ve španělské občanské válce. Pak loď zakotvila v New Yorku a Murray seznámil Mordea s Heyem. „Honil jsem se za tím ztraceným městem celé roky,“ prohlásil Murray. Teď byla řada na někom jiném.

Heye okamžitě najal Mordea, aby vedl třetí honduraskou expedici do Mosquitie, cestu, která snad konečně – jak doufal –

odhalí světu Ztracené město opičího boha. Mordeovi bylo teprve dvacet devět let, ale jeho expedice a její monumentální objev měly rezonovat dějinami navěky. Americká veřejnost, kterou příběh o Ztraceném městě opičího boha velice zaujal, ji sledovala s ohromným zájmem a expedice poskytla budoucím historikům a dobrodruhům lákavou, nikdy nekončící látku k debatování a dohadování. Nebýt Mordea a jeho osudové expedice, mnohé z bizarních, bláhových a zavádějících cest za hledáním ztraceného města, které zuřily mnoho desetiletí od padesátých do osmdesátých let devatenáctého století, by se nikdy neodehrály. Nebýt Mordea, Steve Elkins by se legendu zřejmě nedoslechl a nikdy by se nevrhl do vlastního výstředního pátrání po Ztraceném městě opičího boha.

5. KAPITOLA

VRÁTÍM SE DO MĚSTA OPIČÍHO BOHA, ABYCH SE POKUSIL VYŘEŠIT JEDNU Z POSLEDNÍCH ZÁHAD ZÁPADNÍHO SVĚTA

Theodore Morde, pohledný muž s tenkým knírkem, hladkým vysokým čelem a vlasy uhlazenými dozadu, se narodil roku 1911 v massachusettském New Bedfordu do staré velrybářské rodiny. Rád se dobře oblékal – dával přednost bílým oblekům z Palm Beach, naškrobeným košilím a bílým polobotkám. Žurnalistickou kariéru zahájil na střední škole jako sportovní reportér místních novin, později se přemístil do rozhlasové oblasti coby pisatel a komentátor zpráv v rádiu. Nějaký čas navštěvoval Brownovu univerzitu, než začal v půli 30. let pracovat jako editor novin na palubách různých výletních lodí. V roce 1938 působil jako korespondent a fotograf ve španělské občanské válce. Tvrdil, že jednou přeplaval řeku, která tvořila hranici mezi fašistickým a republikánským táborem, aby mohl vypovídat obě strany.

Heye dychtil po tom, aby Morde vyrazil na expedici co možná nejdříve, a Morde s její organizací na nic nečekal. Požádal

bývalého spolužáka z univerzity, geologa Laurence C. Browna, aby se k němu přidal. V březnu 1940, kdy po celé Evropě propukala válka, vyrazili Morde a Brown z New Yorku do Hondurasu, vyzbrojení tisíci librami vybavení a zásob. Heye cestu oficiálně nazval Třetí honduraskou expedicí. Následovaly čtyři měsíce ticha. Když se oba objevitelé konečně vynořili z Mosquitie, zaslal Morde Heyeovi dopis o jejich ohromujícím nálezů: podařilo se jim něco, co dosud žádné jiné expedici. Novinky byly zveřejněny 12. července 1940 v New York *Times*:

„MĚSTO OPIČÍHO BOHA ZŘEJMĚ NALEZENO“

EXPEDICE OZNAMUJE ÚSPĚCH PŘI BÁDÁNÍ V HONDURASU

„Podle zpráv, které obdrželi financovatelé,“ psal článek v *Timesech*, „expedice stanovila přibližnou polohu legendárního ‚Ztraceného města opičího boha‘ v téměř nepřístupné oblasti mezi řekami Paulaya a Plátano.“ Americká veřejnost zprávy hltila.

Morde a Brown se vrátili do New Yorku v srpnu s velkou slávou. Dne 10. září 1940 poskytl Morde rozhlasový rozhovor CBS. Zápis dodnes existuje, opatřený poznámkami přímo Mordeovou rukou, a podle všeho se jedná o nejucelenější veřejnou výpověď o jejich nálezů. „Právě jsem se vrátil z místa objevu ztraceného města,“ oznámil svému obecenstvu. „Vydali jsme se do oblasti Hondurasu, kterou nikdy nikdo neprobádal... Celé týdny jsme se plahočili kolem spleťtých pramenů v džungli. Když už to nešlo dál, začali jsme si džunglí prosekávat stezku... po týdnech tohoto života jsme byli vyhladovělí, zesláblí a znechucení. A pak,

právě když jsme to chtěli vzdát, jsem z vrcholku nevelkého útesu uviděl něco, co mi vzalo dech... Byla to zeď města – Ztraceného města opičího boha! ... Nedovedl jsem odhadnout, jak je město velké, ale vím, že sahalo daleko do džungle a mohlo tam kdysi žít možná třicet tisíc lidí. To však bylo před dvěma tisíci let. Dodnes nezbylo víc než haldy země pokrývající rozdrobené zdi v místech, kde kdysi stály domy, a kamenné základy, které mohly patřit velkolepým chrámům. Vzpomínám na starověkou legendu, kterou mi vyprávěli indiáni. Říkala, že ve Ztraceném městě se jako božstvo uctívala gigantická socha opice. Viděl jsem ohromný násyp porostlý džunglí, který, kdybychom ho někdy mohli vykopat, by podle mě mohl ukrývat toto opičí božstvo. Dnešní indiáni v blízkosti této oblasti se bojí na Ztracené město opičího boha být jen pomyslet. Věří, že město obývají velcí chlupatí lidé podobní opicím, zvaní Ulakové. ... V říčkách poblíž města jsme našli bohaté zásoby zlata, stříbra a platiny. Nalezl jsem obličejovou masku... připomínala tvář opice... Podoba opice – opičího boha – byla vyrytá takřka do všeho... Vráťím se do Města opičího boha, abych se pokusil vyřešit jednu z posledních záhad západního světa.“

Přesnou polohu města Morde odmítl prozradit ze strachu z jeho vyrabování. Zdá se, že tuto informaci tajil i před samotným Heyem.

V jiné výpovědi, tentokrát psané pro časopis, Morde podrobně popisoval trosky: „Město opičího boha bylo obezděné,“ napsal. „Nalezli jsme některé z těchto zdí, které zelená magie džungle jen málo poškodila a které odolaly záplavě vegetace. Jednu zeď jsme sledovali tak dlouho, až zmizela pod násypy, které nesly veškeré známky toho, že se kdysi jednalo o velké budovy. Ano, dodnes se tam nacházejí budovy skryté pod prastarým závojem.“

Bylo to ideální místo,“ pokračoval. „Tyčící se hory zajišťovaly dokonale pozadí. Nedaleko odtud se do zeleného údolí ruin rozléval hučící vodopád, nádherný jako třpytivá večerní róba. Ptáci, sami krásní jako drahokamy, poletovali ze stromu na strom a z okolní opony hustého listoví na nás zvědavě vykukovaly obličejíky opic.“

Podrobně vyzpovídal starší indiány a získal tak o městě informace, jež „dostali od svých předků, kteří ho viděli na vlastní oči.“

„Vyprávěli, že k němu objevili dlouhou stupňovitou cestu, postavenou a vydlážděnou po způsobu zbořených mayských měst na severu. Přístupovou cestu lemovaly kamenné podobizny opic.“

Srdce chrámu tvořila vyvýšená kamenná plošina, na níž stála socha samotného opičího boha. Předtím sloužila jako obětiště.“

Morde přivezl řadu artefaktů – kamenné a hliněné sošky opic, svou kánoi, hrnce a kamenné nástroje. Mnohé z nich jsou dodnes ve sbírkách Smithsonianovského institutu. Slíbil, že se na místo vrátí následující rok, aby „zahájil vykopávky“.

Jenže do toho vstoupila druhá světová válka. Morde se stal špiónem Úřadu pro strategické služby OSS a válečným dopisovatelem a jeho nekrolog dokonce tvrdil, že se účastnil spiknutí, jehož cílem bylo zavraždění Hitlera. Do Hondurasu už se nikdy nevrátil. V roce 1954 se Morde, který propadl alkoholismu a jeho manželství bylo v troskách – oběsil ve sprše letního domu svých rodičů v massachusettském Dartmouthu. Polohu ztraceného města nikdy neprozradil.

Mordeovo vyprávění o nálezu Ztraceného města opičího boha si získalo velkou publicitu a podnítilo představivost jak Američanů, tak Honduranů. Umístění města se po jeho smrti stalo předmětem rozsáhlých spekulací a prudkých debat. Tucty

lidí po něm bez úspěchu pátraly, analyzovaly jeho spisy a výpočty a hledaly v nich sebemenší vodítka. A svatým grálem všech objevitelů se stal jediný předmět: Mordeova milovaná vycházková hůl, dosud majetek jeho rodiny. Jsou do ní vyřezány čtyři tajuplné sloupce čísel, které jako by udávaly směr či souřadnice – např. „SV 300; V 100; S 250; JV 300.“ Kanadský kartograf jménem Derek Parent byl znaky na holi přímo posedlý – strávil celé roky prozkoumáváním a mapováním Mosquitie, zatímco se snažil údaje použít jako vodítka ke ztracenému městu. V rámci tohoto úsilí vytvořil Parent některé z nejpodrobnějších a nejpresnějších map, jakých se Mosquitia kdy dočkala.

Nejnovější pátrání po Mordeově ztraceném městě proběhlo v roce 2009. Novinář *Wall Street Journal*, držitel Pulitzerovy ceny Christopher S. Stewart, podnikl svízelnou cestu do srdce Mosquitie ve snaze vysledovat Mordeovu trasu. Stewarta doprovázel archeolog Christopher Begley, který napsal o archeologických nalezištích v Mosquitii dizertační práci a více než stovku jich osobně navštívil. Begley a Stewart postupovali proti proudu a probojovali se džunglí až k velké ruině jménem Lancetillal na horním toku Ría Plátana, kterou kdysi postavil tentýž starověký lid, jaký podle Stronga a dalších archeologů kdysi obýval Mosquitii. Toto již známé, ale téměř nikdy nenavštívené město leželo přibližně v oblasti, kde se údajně pohyboval Morde, aspoň pokud mohli soudit Begley se Stewartem. Skládalo se z jedenadvaceti hliněných násypů ohraničujících čtyři prostranství a cosi, co snad mohlo být hřištěm pro mezoamerickou míčovou hru. V džungli nějaký kus za troskami objevili tyčící se bílý útes, který podle Stewarta mohl být z dálky mylně považován za zbořenou zeď. Napsal o tomto pátrání široce uznávanou knihu nazvanou *Jungleland: Tajemné ztracené město, špión z druhé světové a skutečný příběh smrtícího dobrodružství*. Je

to fascinující čtení, ale Begley a Stewart ani přes nejlepší snahy prostě nenalezli dostatek důkazů na zodpovězení otázky, jsou-li trosky Lancetillal skutečně Mordeovým Ztraceným městem opičího boha.

Jak vychází najevo, všichni tito badatelé strávili téměř tři čtvrtě století hledáním odpovědí na špatném místě. Mordeovy i Brownovy deníky se uchovávaly a předávaly v Mordeově rodině. Artefakty byly sice uloženy do Muzea amerických indiánů, deníky však nikoliv. To samo o sobě je pozoruhodnou odchylkou od standardní praxe, protože takovéto deníky obvykle obsahují zcela zásadní vědecké informace a patří instituci, která výpravu financovala, nikoliv samotnému objeviteli. Majitelem deníků byl až do nedávna Theodorův synovec David Morde. Podařilo se mi získat kopie deníků, které rodina Mordeů v roce 2016 na pár měsíců zapůjčila Národní zeměpisné společnosti (National Geographic Society). V NGS deníky nikdo nečetl, ale jeden tamní archeolog mi je laskavě naskenoval, protože jsem psal článek pro jejich magazín. Věděl jsem, že Christopher Stewart alespoň části z nich viděl, ale se zklamáním zjistil, že v nich nenalezne žádné stopy co do lokality Ztraceného města opičího boha. Předpokládal proto, že Morde z bezpečnostních důvodů tyto informace nenapsal ani do svých deníků. Proto když jsem deníky začínal listovat, neočekával jsem, že najdu něco zvlášť hodnotného.

Deníky jsou tři: dvě knihy v pevné vazbě se špinavou plátěnou obálkou nadepsanou „Třetí honduraská expedice“, poslední je menší spirálový blok s černou obálkou nadepsanou „Terénní zápisník“. Dohromady mají přes tři sta ručně psaných stránek a poskytují zevrubné informace o expedici od začátku do konce.

Žádná data ani listy nechybí – je tu podrobně popsáný každý den. Deníky byly společným výtvozem Browna a Mordea, kteří oba po cestě do srdce temnoty zapisovali do týchž knih vlastní postřehy. Brownův snadno čitelný oblý rukopis se pravidelně střídá s Mordeovým špičatým, dopředu nakloněným písmem.

Jen tak nezapomenu, jak jsem deníky četl poprvé – nejdříve zmateně, pak s nevírou, nakonec v šoku.

Zdá se, že Heye, Muzeum amerických indiánů a nakonec i americká veřejnost byli pěkně napáleni. Podle vlastních zápisů měli Morde s Brownem tajný plán. Od samého začátku ani jeden z těch dvou neměl v úmyslu hledat nějaké ztracené město. Jediný zápis v deníku, který se o něčem takovém zmiňuje, je náhodná poznámka zapsaná na rubu stránky, téměř dodatečný nápad, a evidentně odkaz na Conzemiuse. V kompletním znění vypadá takto:

Bílé Město

1898 – Paulaya, Plantain⁵, Wampu – prameny těchto toků by měly ležet poblíž města.

Timoteteo, Rosales – jednooký sběrač kaučuku, přešel z Paulaye na Plantain – roku 1905 viděl ještě stojící sloupy.

Z několika set stran zápisků je tohle kompletní souhrn informací týkajících se ztraceného města, které se dvojice údajně snažila najít, města, které tak živě popisovala americkým médiím. Ti muži nehledali archeologická naleziště. Prováděli jen zběžný průzkum. Deníky prozrazují, že v Mosquitii nenašli žádné trosky, žádné artefakty, žádné „Ztracené město opičího boha“.

⁵ „Plantain“ byl Mordeův název pro Río Plátano – „plátano“ je španělský výraz pro zdejší druh banánu.

Takže co Morde a Brown v Mosquitii vlastně dělali? Co dělali ty čtyři měsíce mlčení, zatímco Heye a celý svět zadržovali dech? Co hledali?

Zlato.

A jejich pátrání po zlatě nebylo nějakým okamžitým rozhodnutím. Ke stovkám liber svého vybavení si totiž Morde a Brown přibalili sofistikované zařízení pro těžbu zlata, včetně rýžovacích pánví, lopat, krumpáčů, pomůcek na výrobu splavů a rtuti na amalgamaci. Povšimněte si také, že Morde, který si na svou expedici mohl vzít kohokoliv, si zvolil geologa, nikoli archeologa. Brown a Morde šli do džungle s podrobnými informacemi o možných ložiscích zlata na říčkách a přítocích Ría Blanca a podle toho si také naplánovali trasu. Již dlouho se šeptalo o tom, že tato oblast je bohatá na rýžoviště zlata uložená ve štěrkových lavicích a výmolech v říčních korytech. Río Blanco leží mnoho mil jižně od místa, kde, jak tvrdili, našli ztracené město. Když jsem studoval zápisy v denících, den za dnem jsem zjišťoval, že Brown a Morde se nikdy nevydali po řekách Paulaya či Plátano. Cestou po Patuce minuli ústí Wampu a pokračovali daleko na jih, až na místo, kde do Patucy vtéká Río Cuyamel, a po té pak pokračovali k Río Blanco. Nikdy se nepřiblížili na víc než čtyřicet mil k oblasti zahrnující prameny řek Paulaya, Plátano a Wampu, tedy regionu, kde podle svých pozdějších prohlášení našli Ztracené město opičího boha.

Hledali prostě další Kalifornii, další Yukon. Všude, kam jen přišli, kopali do štěrkových lavic a rýžovali „barvu“ – kousky zlata – aby fanaticky sčítali každé zrnko, které uviděli. Nakonec, v jedné říčce přitékající do Bílé řeky jménem Ulak-Was, zlato skutečně našli. V roce 1907 si tu Američan jménem Pearl (to vše je napsáno v deníku) zřídil provoz na rýžování zlata. Jenže Pearl, marnotratný synek bohatého Newyorčana, místo

dobývání zlata trávil čas s chlastem a děvkami, a tak mu tatínek zatnul tipec – rýžoviště bylo hned roku 1908 opuštěno. Hráz, potrubí, stavidla, kovadlina a další užitečné vybavení tu po něm zůstalo, takže ho Morde s Brownem jen opravili a začali znovu používat.

Při ústí říčky Ulak-Was Morde a Brown poslali pryč všechny své indiánské průvodce a vydali se proti proudu, aby si postavili „tábor Ulak“ na témž místě, kde pracoval Pearl. Další tři týdny – prostřední část expedice – pak strávili vyčerpávající každodenní dřinou při rýžování zlata.

Opravili Pearlovu starou hráz, odklonili jí tok říčky do splavů, kde voda protékala přes příčky a síta z hrubé tkaniny, které oddělovaly a třídily těžší částice zlata od kamínků, a každý den si výtěžek zapisovali do deníku. Dřeli jako psi, zmáčení průtržemi mračen, žraní zažíva roji písečných much a komárů a klíšťaty, kterých si denně vyndávali 30 až 50. Žili v neustálé hrůze z vsudypřítomných jedovatých hadů. Pak jim došla káva, tabák i potraviny. Většinu volného času trávili hraním karet. „Donekonečna jsme probírali své zlaté vyhlídky,“ napsal Morde, „hloubali nad pravděpodobným vývojem války a přemýšleli, jestli už do ní vstoupila Amerika.“

Jejich sny se nedržely nijak při zemi: „Našli jsme dobré místo na letiště,“ napsal Brown, „hned za řekou. „Když půjde všechno podle plánu, asi si na téhle stejné plošině postavíme trvalý tábor.“

Potom je však v plné zuřivosti zasáhlo období dešťů: prudké průtrže mračen, které začínaly jako burácení v korunách stromů a čítaly denně několik palců srážek. Říčka Ulak-Was se s každou z nich ještě víc rozvodnila a dvojice měla potíže vypořádat se se stoupající hladinou. Až 12. června přišla katastrofa: masivní průtrž mračen spustila bleskovou povodeň.

Rozvodněná řeka protrhla hráz a celý zlatý důl si odnesla s sebou. „Na zlatě už evidentně pracovat nemůžeme,“ stýskal si Morde v deníku. „Celá hráz je pryč – i se všemi prkny. Máme dojem, že to nejlepší, co můžeme udělat, je co nejrychleji se sbalit a vrátit se po proudu zpátky.“

A tak opustili rýžoviště, naložili do kánoe zásoby a zlato a zběsilou rychlostí vypluli po rozvodněných řekách. Řítili se po Ulak-Wasu na Río Blanco, na Cuyamel, na Patucu. Za jediný den urazili po Patuce stejnou trasu, která jim opačným směrem zabrala dva týdny. Když konečně narazili na civilizaci, osadu u Patucy, jejíž obyvatelé disponovali rádiem, Morde se doslechl o pádu Francie. Uslyšel, že Amerika „je prakticky ve válce a *oficiálně* v ní *bude* zhruba za den.“ Při představě, že zůstanou trčet v Hondurasu, muži zpanikařili. „Rozhodli jsme se dokončení cílů celé expedice urychlit.“ O tom, co měla tato záhadná věta znamenat, by se dalo diskutovat, ale zdá se, že si možná uvědomili, že by měli začít pěkně rychle vymýšlet nějakou krycí historku – a taky sehnat nějaké starověké artefakty ze „ztraceného města“, které dovezou Heyeovi. (Až do této chvíle není v denících žádná známka o tom, že by v srdci Mosquitie našli nebo odtud vynesli jakékoli artefakty.)

Pokračovali dál, řítili se po rozvodněné Patuce ve dne a někdy i v noci. Dne 25. června dorazili do Brewer's Lagoon (dnes Brus Laguna) a k moři. Strávili tu týden. Už tolik nespěchali, když se dozvěděli, že Amerika do války hned tak nevstoupí. Až 10. července konečně dorazili do hlavního města Tegucigalpy. Někdy mezi těmito dvěma daty napsal Morde svému patronu Georgi Heyeovi onu smyšlenou zprávu, z níž vznikl článek v *New York Times*.

Po návratu do New Yorku vyprávěl Morde historku o objevení Ztraceného města opičího boha znovu a znovu a pokaždé

o něco detailněji. Veřejnost ji milovala. Celkem skromná sbírka artefaktů byla vystavena v muzeu spolu s jejich vydlabanou kánoí. Deníky naznačují, že dvojice mužů tyto artefakty narychlo nakoupila po odchodu z džungle na místě západně od Brewer's Lagoon poblíž pobřeží. Jeden Španěl jim ukázal místo, kde se válela jakási stará keramika, a tam udělali pár vykopávek.

Morde a Brown se v denících ani v nejmenším nesnažili nějak tajit nebo zakrývat své skutečné jednání. Proč zapsali tak upřímnou výpověď o podvodu, je těžké pochopit. Evidentně neměli v úmyslu se o obsah těchto deníků kdy podělit se svým patronem Heyem nebo s veřejností. Snad byli plní arogance a snili o tom, že se součástí jejich odkazu stane pohádkové zlaté bohatství, a chtěli jeho počátky zdokumentovat pro své potomky. Snad jejich oznámení o objevu ztraceného města bylo momentálním impulzem, avšak zdá se pravděpodobnější, že bylo naplánované po celou dobu jako zástěrka pro jejich skutečné plány.

Víme tohle: po desítky let si mnozí lámali hlavu s tím, jestli Morde našel nějaké město. Obecný konsensus až dodnes zněl, že zřejmě skutečně našel nějaké archeologické naleziště, dokonce možná významné. Deníky jsou však důkazem, že Morde nenašel vůbec nic a jeho „objev“ byl skrznaskrz sprostým podvodem.

Ale co jeho vycházková hůl se svými tajemnými nápisy? Nedávno jsem si psal s Derekem Parentem, který strávil objevováním Mosquitie desítky let, studoval Mordeovu trasu a snažil se nápisy na holi rozluštit. Pravděpodobně ví o Mordeovi víc než kterýkoli jiný živý člověk a desítky let byl také v blízkém kontaktu s Mordeovou rodinou.

David Morde během let posílal Parentovi fotokopie různých útržků deníků, vždycky jen pár stránek. Jednou během naší korespondence mi Parent sdělil, že Mordeův objev města je popsáný v chybějících částech deníků.

V jakých chybějících částech? zeptal jsem se.

Tak jsem přišel na další trik – tentokrát od Davida Mordea.

David Morde Parentovi řekl, že většina druhého deníku chybí. Tvrdil, že z něj zbývala prakticky jen první strana, kterou okopíroval a poslal Parentovi. Zbytek druhého deníku je pryč a on si byl jist, že právě chybějící část zaznamenává Mordeovu cestu po řece Paulaya k Městu opičího boha. A jak to, že ta část chyběla? Morde Parentovi vysvětlil, že britská zpravodajská služba rodině nařídila po Mordeově smrti všechny jeho dokumenty spálit, a je tedy možné, že se deník dostal mezi ně; anebo byl zničen v době, kdy byly deníky uloženy v jednom vlhkém skladišti v Massachusetts zamořeném krysami.

Byl jsem překvapen, když mi to Parent sdělil, protože stránky, které podle Davida Mordea chyběly, v deníku vůbec nechybí. Sám jsem měl kompletní druhý deník – každíčkou očíslovanou stránku, to vše pevně svázané do knihy – bez mezer v datech či chybějícího textu. A tato údajně „ztracená“ část druhého deníku nezaznamenává nic jiného než dobu, kdy Morde odpočíval v Brewer's Lagoon, kamarádil se s místními emigranty, plachtil a rybařil – a udělal si jeden celodenní výlet, aby získal nějaké ty archeologické artefakty.

Proč takové podvádění? Člověk by si řekl, že David Morde mohl chránit památku svého strýce nebo čest své rodiny, ale on osobně to bohužel vysvětlit nemůže; momentálně si totiž odpykává trest ve vězení za závažný zločin. Po jeho uvěznění jeho manželka, možná nevědomky, zaslala kompletní deníky do National Geographic Society.

Když jsem se o tyto informace podělil s Derekem Parentem a zaslal mu kopii zbytku druhého deníku, jeho e-mailová odpověď zněla: „Jsem v naprostém šoku.“

Záhada vycházkové hole však i přes všechny lumpárny trvá. Po získání nových informací mě Parent seznámil se svými posledními teoriemi. Má za to, že hůl mohla zaznamenávat cestu z tábora Ulak či jeho okolí „na nějaké zajímavé místo“. Myslí si, že Morde něco našel a pokyny k cestě vyřezal do hole, místo aby je zapsal do deníku; bylo to něco tak důležitého, že to hodlal uchovávat v ještě větší tajnosti než deník, o který se dělil s Brownem.

Parent použil údaje z vycházkové hole a zmapoval je. Kompasové směrníky a vzdálenosti, tvrdí, odpovídaly serpentinám Ría Blanca, postupuje proti proudu od ústí říčky Ulak-Was. Věřící, že hůl „zaznamenávala kroky cesty kolem říčního břehu do nyní přesně stanovené destinace“. A touto destinací, jak Parent určil, bylo úzké údolí o rozloze asi 300 akrů, kterým protékala Río Blanco. Toto údolí nebylo nikdy prozkoumáno. Mohlo jít o další slibné rýžoviště zlata, kam se Morde snad chtěl vrátit později, možná i bez Browna, anebo se tam mohl nacházet nějaký jiný zajímavý objev. Záhada vycházkové hole zůstává dodnes nerozluštěná.

Nyní však již víme, že zakódované souřadnice ke ztracenému městu to nejsou. Dne 17. června 1940, úplně poslední den expedice před vynořením z divočiny a příchodem do civilizovaného města, Morde do deníku zapsal:

„Jsme přesvědčení, že tu žádná velká civilizace nikdy neexistovala. A že tu nečekají ani žádné významné archeologické nálezy.“

6. KAPITOLA

VYPLULI JSME NA KÁNOÍCH DO SRDCE TEMNOTY

Mordeova vymyšlená historka překypující romantikou a dobrodružstvím po tři čtvrtě století poskytovala živnou půdu bájím o ztraceném městě. Legenda o Bílém Městě nebo opičím bohu se stala nedílnou součástí honduraské národní mentality, příběhem, který znají i školní děti. V roce 1960 honduraská vláda nakreslila čáru kolem dvou tisíc čtverečních mil převážně neprobádaného vnitrozemí Mosquitie a nazvala ho Archeologickou rezervací Ciudad Blanca. V roce 1980 pojmenovala UNESCO tuto oblast Biosférickou rezervací Río Plátano a o dva roky později zařadila jedinečný deštný prales na Seznam světového dědictví. Mezitím přicházeli další ctižádostiví objevitelé s pochybnými a neověřenými tvrzeními, že našli ztracené město, a řada archeologů věřila, že město takového povahy by mohlo existovat v nějaké podobě kdesi hluboko v džungli – buď poblíž oblasti zkoumané Mordeem, nebo někde jinde. V roce 1994 vedoucí odboru archeologie honduraské vlády v rozhovoru prohlásil, že má za to, že veškerá velká města v Mosquitii mohla být součástí jediného politického systému, jehož centrum – Bílé Město – dosud nebylo nalezeno.

Steve Elkins se o Bílém Městě poprvé doslechl od dobrodruha Stevea Morgana, profesionálního sběratele legend a příběhů. Morgan sestavil seznam největších nevyřešených záhad na světě – aspoň ze svého pohledu – a měl plné krabice spisů o hledání nejružnějších ztracených měst, pirátských pokladů, ztracených hrobek a vraků lodí naložených zlatem. Morgan se živil vyzvedáváním předmětů z mořského dna a doopravdy sám objevil celou řadu vraků. Jeho dům byl plný stohů čínského porcelánu a truhel stříbrných španělských reálů a dolarů. Elkins, jehož podnik v LA půjčoval televizním výrobním štábům kamerové vybavení, se rozhodl, že když už to vybavení má, měl by se sám pustit do televizní produkce. Radil se s Morganem a fascinováně si pročítal jeho seznam nevyřešených záhad. Jeho pozornost zaujaly především dvě z nich: legenda o Ciudad Blanca a Linský poklad, známý také jako poklad z Kokosového ostrova.

Elkins a Morgan se spojili, udělali si kolem Ciudad Blanca nějaký ten výzkum a stanovili oblast v Mosquitii, kde by se podle nich mělo ukrývat. Uspořádali expedici vedenou Morganem. Nápad na televizní show o bádání prodal Elkins německé Spiegel TV.

Elkins, jeho kalifornský filmový štáb a německý koproducent a korespondent se vydali do Hondurasu v roce 1994. Najali si místního zprostředkovatele, muže jménem Bruce Heinicke, který měl zařizovat logistické záležitosti. Heinicke, Morganův kamarád z dětství, byl Američan, který se oženil s Honduraskou. Živil se v Hondurasu už mnoho let jako zlatokop, pašerák drog, lovec pokladů a vykradač archeologických nálezů. Volba muže jako Heinicke se sice mohla zdát výstřední, ale expedice potřebovala někoho, kdo se nejen vyznal v Hondurasu, ale také přesně věděl, kdy a jak někoho podplatit (což je velmi delikátní umění), jak se vypořádat s honduraskou byrokracií. Někoho,

kdo uměl zastrašovat a vyhrožovat a jednat s nebezpečnými kriminálníky, aniž by se přitom nechal zabít. Elkins vzpomínal, že Heinickeho viděl poprvé v životě po příletu na letištním parkovišti. Byl to velký tlustý chlap v tričku s ananasem, s prstýnkem na malíčku a zlatými hodinkami, v koutku zavěšenou cigaretu, v pěsti chomáč bankovek. Štěkal příkazy ve španělštině a rozdával přitom peníze. „Natočili jsme ho,“ řekl Elkins. „Je to sranda.“

Byl to začátek dlouhého a komplikovaného vztahu.

Štáb natáčel v Copánu a potom odletěl přes buš do malého městečka jménem Palacios na Moskytském pobřeží. Odtud se pustili do vnitrozemí s domorodými průvodci a hrubou představou, kde by ztracené město mohlo být, založenou na bádání a rozhovorech.

„Vypluli jsme na kánoích do srdce temnoty,“ vzpomínal Elkins. Expedici vedl Morgan, jenž najal místní informátory, kteří tvrdili, že vědí o oblasti hluboko v horách, kde leží nějaké ruiny. „Abych byl upřímný,“ řekl Steve, „jen jsem se vlekl s nimi. Fakt jsem netušil, kam to sakra vůbec jdeme.“

Kánoe byly dlouhé čtyřicet stop, vydlabané z jediného kmene mahagonového stromu a vybavené malými přívěsnými motory Evinrude. Do každé se vešlo šest lidí a hromádka vybavení. „Pluli jsme po nějaké malé říčce, ani nevím, jak se jmenovala.“ Výš proti proudu už byla voda tak mělká a plná povalujících se klád a nánosů bahna, že museli motory zvednout a ručně se odstrkovat bidlem. Pokračovali míle a míle nekonečnými bažinami a po neznámých přítocích podle neurčitých a nejistých map. „Pořád jsme museli z kánoí vylézat do bahna a pak zase zpátky. Džungle byla pořád hustší a hustší, až jsme byli vysoko v horách.“

Na známky ztracených měst sice nenarazili, ale nějaký objev přece učinili. „Zničehonic byl uprostřed proudu veliký balvan,“

vyprávěl Elkins, „a na něm byl vytesaný muž s nádhernou členkou, jak zasévá semena.“ Ten okamžik sám nazval „zjevením“ – náhle viděl důkaz, pokud ještě nějaký potřeboval, že v zemi, kde je dnes jen hluboká neobydlená džungle, kdysi žil a farmařil nějaký tajemný, sofistikovaný lid. Elkins a jeho skupina pod vedením místních indiánských průvodců pokračovali dál; brzy byli donuceni opustit kánoe a pokračovat po svých, prosekávající si cestu džunglí mačetami. Byli rádi, když po těžkém celodenním cestování urazili jednu nebo dvě míle. Steve a jeho lidé jedli armádní balíčky MRE, indiánští průvodci zase leguány. V jednu chvíli začali průvodci vypadat velmi rozrušeně; vytáhli zbraně a prohlásili, že skupinu sledují jaguáři. Často narazili na jedovaté hady a ve dne v noci na ně útočil hmyz. „Když jsem se vrátil,“ vzpomínal Elkins, „byl jsem pokousaný ještě šest měsíců.“ Byl velmi vděčný, že ho neskolila žádná z mnoha obávaných tropických chorob, které jsou v této oblasti běžné.

Jednou v noci vyšel ze stanu, aby si ulevil. Celý prales zářil miliony bodů bioluminiscence způsobené houbami, které svítí, když je správná teplota a vlhkost. „Bylo to jako koukat se na LA z 30 000 stop,“ vyprávěl. „Nejnádhernější pohled, jaký jsem kdy viděl.“

Kdesi v deštném pralese doopravdy našli roztroušené naleziště rozbitých kamenných soch, keramiky a nástrojů. Jestli byly kolem nějaké haldy, se nedalo říct kvůli hustotě a neprostupnosti džungle. Ale ať tak či tak, bylo to malé naleziště a určitě ne Bílé Město. Nakonec to vzdali, když jim došly síly a taky peníze.

Heinickeho metody, jak v Hondurasu zařizovat věci, Elkinse opakovaně uváděly do stavu šoku. Když se vynořili z džungle a natáčeli na ostrově Roatán v Honduraském zálivu, Elkinsova německého producenta nouzově volali přes satelitní telefon, aby se kvůli naléhavé obchodní záležitosti ihned vrátil